گزارش «جوان» از ماه‌های خاص دفاع مقدس از حیث شهادت فرماندهان ارشد جنگ

اسفندماه با عروج ۴ فرمانده به خود می‌بالد

■ علیرضا محمدی

اسفند یکی از پر شهیدترین ماه‌های دفاع مقدس است. خصوصاً از حیث شهادت فرماندهان لشکر. در این ماه چهار فرمانده لشکر سپاه طی عملیات خیبر، بدر و کربلای ۵ به شهادت رسیدند. قرار داشتن در این ماه را فرصتی دانستیم تا نگاهی کلی به هشت سال جنگ تحمیلی بیندازیم تا ببینیم فرماندهان طراز اول دفاع مقدس در چه ماه‌هایی به شهادت رسیده‌اند و سهم ماه‌های سال در این خصوص چه بوده است.

از راست شهیدان همت و مهدی باکری از شهدای اسفندماهی دفاع مقدس

■ **شهدای هفتم مهر ۱۳۶۰**

اولین بار که جبهه ایران اسلامی چند شهید شاخص را در یک ماه مشخص تقدیم کرد، هفتم مهرماه ۱۳۶۰ و در حادثه سقوط هواپیمای حامل فرماندهان ارتش و سپاه در کهریزک بود. دو روز قبل، عملیات ثامن‌الائمه(ع) و شکست حصر آبادان صورت گرفته بود و فرماندهان شاخص این عملیات که البته هر کدام جزو فرماندهان جنگ نیز به‌شمار می‌رفتند در حال بازگشت به تهران بودند که هواپیمای سی- ۱۳۰ حامل این فرماندهان سقوط کرد.

در این حادثه که تا آن لحظه از جنگ بی‌نظیر بود، ارتش و سپاه پنج فرمانده شاخص را از دست دادند. «ولی‌الله فلاحی رئیس ستاد مشترک ارتش» بلندمرتبه‌ترین نظامی از بین این فرماندهان بود. سپس «یوسف کلاهدوز قائم‌مقام فرمانده سپاه»، «سید موسی‌نامجو وزیر دفاع»، «جواد فکوری مشاور ستاد ارتش» و نهایتاً «محمد جهان‌آرا» از فرماندهان سپاه به شهادت رسیدند.

سه سال بعد در مهر ۱۳۶۳ نیز سرهنگ حسن اقارب پرست از نظامیان رده بالای ارتش که در پرونده خدمتی خود جانشینی لشکر ۹۲ زرهی اهواز را داشت به شهادت رسید. اقارب‌پرست از فرماندهان رده اولی ارتش نیز محسوب می‌شد، چراکه پیشتر به او سمت‌هایی چون وزارت دفاع و ریاست ستاد ارتش پیشنهاد شده بود، اما اقارب‌پرست هیچ‌کدام از این سمت‌ها را نپذیرفت و ترجیح داد که در نیروی زمینی ارتش خدمت کند.

شهید ارقارب‌پرست شخصیتی بی‌بدیل داشت و هیچ سمتی نتوانست او را از میادین نبرد دور کند. عاقبت نیز در حین سرکشی از منطقه‌عملیاتی مجنون به شهادت رسید. به این ترتیب در مهرماه، ایران شش فرمانده شاخص و رده اولی خود را در دفاع مقدس از دست داد.

■ **«چمران» شهید سال اول جنگ**

حادثه هفتم مهر ۱۳۶۰ در شروع سال دوم جنگ بود. چون در این نوشتار مدنظر ما شهادت فرماندهان در یک ماه خاص است، در ابتدا به مهر ۱۳۶۰ و شهدای شاخص آن پرداختیم. وگرنه در سال اول جنگ، شهید شاخصی چون دکتر مصطفی چمران را داریم که در ۳۱خرداد ۱۳۶۰ به شهادت رسید.

دکتر چمران از حیث جایگاه، با هیچ فرمانده دیگری قابل قیاس نیست. او که سمت‌هایی چون نمایندگی مجلس، وزارت دفاع، نماینده امام در شورای عالی دفاع و نهایتاً فرماندهی ستاد جنگ‌های نامنظم را داشت مقدر بود اولین فرمانده شهید رده اولی جنگ لقب بگیرد. همچنین در سال اول جنگ فرماندهان رده‌میانی چون اصغر وصالی (فرمانده گروه دستمال سرخ ها)، سعید گلاب‌بخش (محسن چریک)، علی غیوراصلی (طراح اولین عملیات پیروز جنگ) و... را داشتیم.

■ **تیپ شهدا و شهریور خاطره انگیز**

در یک تصور رایج، این‌طور عنوان می‌شود که حاج محمدابراهیم همت، اولین فرمانده شهید لشکر دفاع مقدس است اما اگر بخواهیم تفاوت‌های بین تیپ‌ولشکر در سپاه، آن‌هم زمان جنگ را برشمریم، در بعضی از مواقع نهایتاً به یک اسم می‌رسیم! به این معنی که گاه استعداد یک تیپ به اندازه یک لشکر بود اما همچنان اسم تیپ را یدک می‌کشید و گاه استعداد یک لشکر به اندازه تیپ بود و به هر روی به آن لشکر عنوان می‌شد.

در اینجا قصد نداریم به ابعاد و استعداد لشکرهای سپاه بپردازیم. اما اگر بخواهیم اولین فرمانده شهید یکی از یگان‌های ارشد سپاه را نام ببریم، به شهیدناصر کاظمی می‌رسیم که ششم شهریور ۱۳۶۰ در حالی که فرمانده تیپ ویژه شهدا بود به شهادت رسید. تیپ شهدا در آن زمان به تازگی تشکیل شده بود که به عملیات طولانی و طاقت فرسای پاکسازی محور سردشت- پیرانشهر ورود کرد و در همین عملیات‌سخت نیز طی یک‌ماه دو فرمانده‌اش را از دست داد!

۲۳ روز بعد از ناصر کاظمی، دومین فرمانده تیپ ویژه شهدا «محمدعلی گنجی‌زاده» در ۲۹ شهریور ۶۱ و در تداوم عملیات پاکسازی محور سردشت- پیرانشهر شهید شد. نکته جالب در خصوص تیپ شهدا این است که سومین فرمانده این تیپ یعنی محمودکاوه نیز شهید شهریورماهی است. البته با چندسال فاصله و در شهریور ۱۳۶۵ و حین عملیات کربلای ۲، محمودکاوه نیز آسمانی شد.

■ **خرداد و شهدای شاخص آن**

پیشتر اشاره شد که شهیدمصطفی چمران به عنوان شاخص‌ترین شهید دفاع مقدس، در سال اول جنگ و به تاریخ ۳۱ خرداد ۱۳۶۰ به شهادت رسید. یک‌سال بعد نیز در دوم‌خرداد ۱۳۶۱، محمود شهبازی که سمت جانشینی تیپ ۲۷ محمدرسول‌الله(ص) را داشت، در جریان آزادسازی خرمشهر شهید شد. همچنین در خرداد ۱۳۶۲ محمد بروجردی فرمانده قرارگاه حمزه (شمال‌غرب) به شهادت رسید. بروجردی جایگاهی بسیار والا در سپاه داشت و شاید بتوان او را در زمره فرماندهان شهیدی چون یوسف کلاهدوز (قائم‌مقام سپاه) به شمار آورد.

همچنین خرداد ۱۳۶۱ به دلیل انجام عملیات بزرگ‌وسنگین بیت‌المقدس (آزادسازی خرمشهر) فرماندهان شاخص و رده‌میانی بسیاری به شهادت رسیده‌اند که گذشته از نام‌هایی چون حسین‌قجه‌ای، محسن وزوایی و... شهید عبدالرضاموسوی فرمانده سپاه خرمشهر نیز از شهدای شاخص خرداد ۱۳۶۱ است.

■ **اسفند و فرماندهان شهید لشکر**

اما یکی از پرشهیدترین و خاطره انگیزترین ماه‌های دفاع‌مقدس از حیث آسمانی‌شدن فرماندهان لشکر، اسفند است. علت این امر نیز انجام چند عملیات بسیاربزرگ و تأثیرگذار جنگ در این ماه است. اولین آنها خیبر در اسفند ۱۳۶۲ بود. سپس عملیات‌بدر که باز در اسفند رخ داد و بعد کربلای ۵ که هرچند ۱۹دی ۶۵شروع شد، اما تداومش تا اسفند همین سال طول کشید. نهایتاً در اسفند ۶۶ نیز عملیات والفجر ۱۰ در جبهه شمال‌غرب انجام شد.

شهدای اسفندماه جنگ بسیار معروف نیز هستند. اولین آنها شهید حاج‌محمدابراهیم همت است که پیشتر اشاره شد به عنوان اولین فرمانده لشکر شهید جنگ نیز معروف است. همت در عملیات خیبر فرمانده لشکر ۲۷ محمدرسول‌الله(ص) بود. در این عملیات او که شاهد شهادت بسیاری از نیروهایش در محور طلائیه بود، عاقبت در ۱۷ اسفند ۶۲ آسمانی شد. حمید باکری جانشین لشکر ۳۱ عاشورا نیز در همین عملیات به شهادت رسید و پیکرش در منطقه دشمن ماند و هیچ‌گاه تفحص نشد.

سپس در اسفند ۱۳۶۳ و حین عملیات‌بدر نیز جبهه ایران دو فرمانده شهید داد و بار دیگر نام دو لشکر ۲۷ محمدرسول‌الله(ص) و ۳۱ عاشورا تکرار شد! این‌بار مهدی باکری فرمانده لشکر عاشورا که سال قبل برادرش حمید را از دست داده بود به شهادت رسید و به برادر پیوست. پیکر آقامهدی نیز در دجله غرق شد و مانند برادرش حمید، جاویدالاثر ماند.

از آن‌سو عباس کریمی که سال گذشته و پس از شهادت حاج‌همت به فرماندهی لشکر ۲۷ محمدرسول الله(ص) رسیده بود، در سالگرد فرماندهی‌اش بر این لشکر خط‌شکن به شهادت رسید و به دوست و همرزم دیرینه‌اش حاج‌همت پیوست. لشکر ۲۷طی سه سال، سه فرمانده‌اش را از دست داده بود. تیر ۱۳۶۱ حاج‌احمد در لبنان ربوده شد، اسفند ۶۲ همت در مجنون به شهادت رسید و نهایتاً حاج عباس کریمی در بدر آسمانی شد.

هرچند با شهادت همت و باکری‌ها و عباس کریمی به اندازه کافی وزن اسفند در تاریخ دفاع‌مقدس بالا رفته بود، اما این ماه خاطره‌انگیز هنوز با فرماندهان لشکر سپاه کارداشت و سال ۶۵ نیز شهادت یکی‌دیگر از فرماندهان لشکر را در دیباچه خود به ثبت رساند؛ حاج‌حسین خرازی فرمانده توانمند لشکر ۱۴ امام حسین(ع) که مؤسس این لشکر نیز بود، در هشتم اسفند ۶۵ و در مراحل پایانی کربلای ۵ به شهادت رسید. حاج‌حسین خرازی چهره شناخته شده و بسیار محبوب در دفاع مقدس است. با شهادت او، اسفند از حیث فرماندهان لشکر، پرشهیدترین ماه جنگ لقب گرفت.

> اولین‌بار که جبهه‌های ایران اسلامی چند شهید شاخص را در یک ماه مشخص تقدیم کرد، هفتم مهر ۱۳۶۰ و در حادثه سقوط هواپیمای حامل فرماندهان ارتش و سپاه در کهریزک بود. دو روز قبل، عملیات ثامن‌الائمه(ع) و شکست حصر آبادان صورت گرفته بود و فرماندهان شاخص این عملیات در حال بازگشت به تهران بودند که هواپیمای سی- ۱۳۰ حامل این فرماندهان سقوط کرد

شهید فکوری در حال مصافحه با آقا، از شهدای واقعه هفتم مهر ۱۳۶۰

> شهدای اسفند ماهی جنگ بسیار معروف هستند. اولین آنها شهید حاج محمدابراهیم همت است که به عنوان اولین فرمانده لشکر شهید جنگ نیز معروف است. همت در عملیات خیبر فرمانده لشکر ۲۷ محمدرسول‌الله(ص) بود. در این عملیات او که شاهد شهادت بسیاری از نیروهایش در محور طلائیه بود، عاقبت در ۱۷اسفند ۶۲ آسمانی شد

خاطره

خاطراتی از شهید حسین رضایی برگرفته از کتاب راه‌ستاره

پدری که در کالبد زمان نمی‌گنجید!

■ غلامحسین بهبودی

شهید حسین رضایی از شهدای نیروی زمینی سپاه است که در مبارزه با گروهک‌های جدایی‌طلب در شمال‌غرب کشور، در ۱۶شهریور ۱۳۹۰ به شهادت رسید. دردرگیری‌هایی که در آن مقطع زمانی رخ داده بود، سپاه چند شهید در ارتفاعات جاسوسان داد که در آن مقطع زمانی و با توجه به فاصله گرفتن از دفاع مقدس، حائزاهمیت بود. چندسال بعد خاطرات تعدادی از این شهدا در مجموعه کتاب‌های «راه ستاره» منتشر شد که هر کدام از این کتاب‌های کم‌حجم، حاوی خاطرات یکی از شهدای مبارزه با گروهک‌های جدایی‌طلب است. شهید حسین رضایی یکی از همین شهدا است که چند خاطره از وی را برگرفته از کتاب زندگی‌نامه‌اش پیش رو دارید.

■ **کالبد زمان**

همرزم شهید روایت می‌کند: وقتی در سال ۸۸ شهیدرضایی به عنوان محافظ سردار شهیدنورعلی‌شوشتری جانشین نیروی‌زمینی سپاه در زاهدان انجام وظیفه می‌کرد به من گفت: اگر در این مأموریت به شهادت رسیدم، حتماً به پسرم طاها بگو که پدرت در کالبد زمان نمی‌گنجید. چند روز بعد زمانی که حسین به همراه شهیدشوشتری به منطقه پیشین شهرستان سرباز رفته بود، در انفجار مهیبی که منجر به شهادت سردار شوشتری و سه تن از نیروهای یگان ویژه صابرین شد، از ناحیه سر مورد اصابت چندین ترکش قرار گرفت و مجروح شد. انگار اراده خدا بر این بود که حسین در زمان و مأموریتی دیگر به آرزویش که شهادت بود، برسد. خودش بعدها می‌گفت: این بار هم قسمت نشد... باز هم از رفقا جاموندیم.

■ **طاها و تارا**

یکی دیگر از همرزمان شهید تعریف می‌کند: حسین در سال ۸۳ ازدواج کرد. خدا به او و همسرش دو فرزند داد. محمد طاها که هنگام شهادت پدرش چهارسال داشت و تارا که در روز شهادت پدر، تنها ۲۵روزه بود. او از همان ابتدا سعی می‌کرد تا دوستان و خانواده‌اش را نسبت به مسئله شهادتش آماده کند. برای همین دائم به آنها سفارش می‌کرد و می‌گفت: اگر من به شهادت رسیدم، مواظب بچه‌هایم باشید... حسین حتی به همسرش سفارش کرده بود که فرزندانش را طوری تربیت کند که در آینده سربازان امام‌زمان(عج) باشند. به تارا علاقه بسیاری داشت و در تعلیم‌وتربیت آنها ذره‌ای کوتاهی نمی‌کرد. با وجود اینکه از تولد دخترش چند روز بیشتر نمی‌گذشت و می‌توانست به مأموریت نرود، اما با چند روز تأخیر خود را به عملیات شمال‌غرب رساند.

■ **مسلط به زبان انگلیسی**

شهیدرضایی به زبان انگلیسی تسلط کامل داشت و از این طریق همواره اطلاعاتش را در زمینه مسائل جنگی و آخرین پیشرفت‌های جنگ افزارهای دنیا به‌روز می‌کرد. همیشه می‌گفت: یک تکاور نیروی مخصوص همواره باید اطلاعاتش را در خصوص تمامی جنگ‌افزارها و فنون رزمی دنیا در بالاترین و به‌روزترین سطح ممکن نگه دارد. شهیدرضایی یکی از تکاوران همیشه آماده، شجاع و دلسوز یگان ویژه صابرین بود.

■ **صدای دخترش**

حسین صدای دختر چند روزه‌اش تارا را در تلفن همراهش ضبط کرده بود و قبل از شروع مأموریت مدام به آن گوش می‌داد؛ از شدت خوشحالی و علاقه گوشی تلفن همراهش را می‌بوسید و قربان صدقه دخترش می‌رفت! حسین با وجود آن همه علاقه‌ای که به همسر و فرزندانش داشت، از همه آنها دل‌برید و عاشقانه به دیدار محبوب شتافت.

> شهیدرضایی به زبان انگلیسی تسلط کامل داشت و از این طریق همواره اطلاعاتش را در زمینه مسائل جنگی و آخرین پیشرفت‌های جنگ افزارهای دنیا به‌روز می‌کرد. همیشه می‌گفت: یک تکاور نیروی مخصوص همواره باید اطلاعاتش را در خصوص تمامی جنگ‌افزارها و فنون‌رزمی دنیا در بالاترین و به‌روزترین سطح ممکن نگه دارد

جدول

طراح: علیرضا سجادی فر ■ شماره ۶۹۸۶

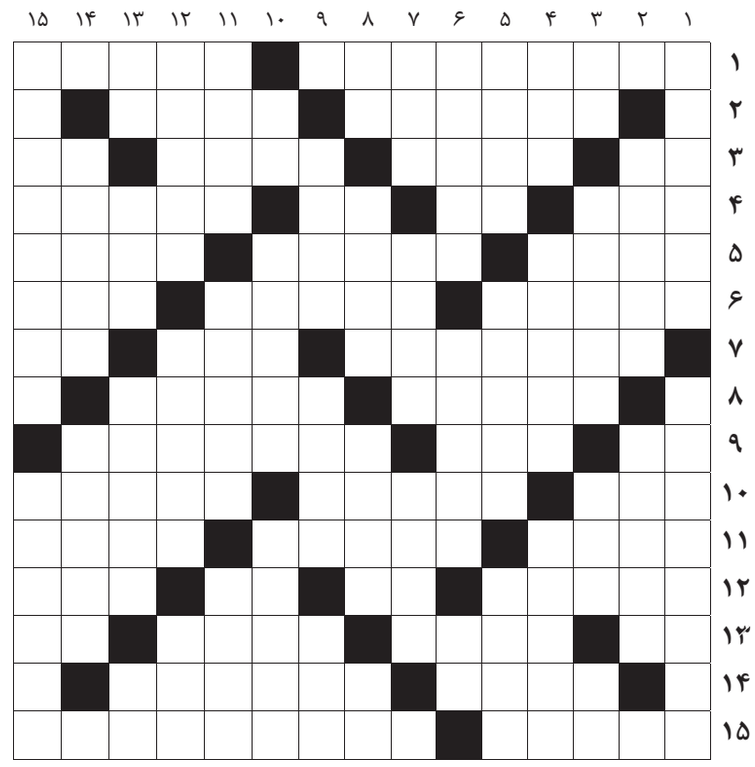

از راست به چپ

■۱-توصیفی برای کشور چین-سولفور جیوه ■۲-ورزش پرطرفدار-نان فرانسوی ■۳-فرمانده بدن-میمون خاص جزایر ماداگاسکار-حلال رنگ-زبانه آتش ■۴-آنتی فاز-تصدیق انگلیسی-انبار کشتی-شهر ولادت امام عصر(عج) ■۵-سهل-سازی مانند تار-مس ■۶-سخنان بیهوده-بیماری تورم رگهای پا-مقابل کیفی ■۷-غده کنترل کننده ترشح هورمون‌های بدن-سخن-هر یک از دو سطح سکه ■۸-از بین رفته-گرسنه بامدادی ■۹-تکرار حرفی-به عمل برآید-بار گنج ■۱۰-نام قدیم سوریه-زنگ کلیسا-دوستی که آب به آسیاب دشمن میریزد ■۱۱-مسجد کوفه-طبیعی-مشهور ■۱۲-از اقوام شیعه افغانستان-ابر غلیظ-سنگ آسیاب-شهری در فرانسه ■۱۳-شکم‌بند طبی-بتون مسلح-درودگر-یادداشت ■۱۴-سنگواره-چهار نعل رفتن اسب ■۱۵-دارای دلیل و برهان-در این سلسله شاهنشاهی سیزده پادشاه در ۲۲۹ سال حکومت کردند

از بالا به پایین

■۱ تیم توپچی‌های شهر لندن-از رشته‌های ورزش دوومیدانی ■۲-پهناورترین کشور دنیا-گر ... تو باشی صدکاروان توان زد ■۳-از سازهای ضربی-شاهین شکاری-درس خوانده-باشکوه ■۴-ترس ناگهانی-نجس-مترسک ■۵-سلاح خطرناک-نوار افتتاح-بانگ جانور درنده ■۶-خشکی-جوشش و جهیدن-صابون خیاطی ■۷-لاغر-وعده نیک-گوشت خردشده ■۸-نقش تئاتری-نانوا-کلبه و آلونک-آب جامد ■۹-کوره پخت نان-سازمان فضایی امریکا-نغمه و سرود ■۱۰-حرف فقدان-سبزی کباب-به ناچار ■۱۱-اقبال-آغشته و مخلوط کردن-نوعی پارچه نخی ■۱۲-مضطرب-جوانان-هراس ■۱۳-نام قدیم یزد-سنگ زر-کیسه پول-بانگ چوپان ■۱۴-فرهنگ لغت انگلیسی-همداستان ویس ■۱۵-سازمان یا انجمنی که برای اداره یک رشته ورزشی تشکیل می شود-کوه تاریخی کرمانشاه

جدول سودوکو

ارقام ۱ تا ۹ را طوری قرار دهید که در هر ردیف، ستون و مربع‌های کوچک سه در سه فقط یک بار به کار روند.

		۷	۴					۹
			۶					
	۱	۹						۶
۵						۸		
				۵		۴		
۳		۴				۷		
	۵	۳			۷		۱	
۸				۳				
	۷				۹		۲	۸

جدول کلمات متقاطع

پاسخ جدول شماره ۶۹۸۵

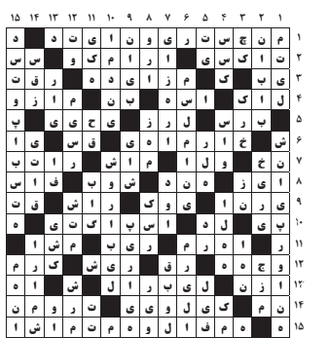

۷	۲	۲	۶	۲	۵	۶	۸	۱
۸	۵	۶	۶	۲	۱	۲	۲	۷
۲	۱	۶	۸	۷	۲	۲	۵	۶
۵	۶	۸	۷	۱	۶	۲	۲	۲
۱	۶	۲	۲	۵	۲	۷	۶	۸
۲	۲	۷	۲	۶	۸	۱	۶	۵
۶	۲	۵	۲	۸	۷	۶	۱	۲
۲	۸	۲	۱	۶	۶	۵	۷	۲
۶	۷	۱	۵	۲	۲	۸	۲	۶